Eduskunta
Talousvaliokunta

Lausunto perusmuistiosta E 128/2021: Vastuusääntöjen mukauttaminen digiaikaan ja tekoälyyn

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Suomen Yrittäjiltä lausuntoa perusmuistiosta (E 128/2021).

Komissio käynnisti kuulemisen, jonka avulla komissio kerää tietoa ja näkemyksiä keinoista, joilla tuotevastuudirektiiviä voitaisiin parantaa sekä siitä, miten voitaisiin käsitellä erityisesti tekoälyjärjestelmien aiheuttamiin vahinkoihin liittyviä vastuukysymyksiä. Tuotevastuudirektiiviä ja tekoälyjärjestelmien vastuukysymyksiä koskevat lainsäädäntöehdotukset on tarkoitus antaa vuoden 2022 kolmannella neljänneksellä.

Suomen Yrittäjien lausunto

Suomen Yrittäjät suhtautuu myönteisesti tuotevastuudirektiivin tarkasteluun ja katsoo perustelluksi selvittää, onko sääntelymuutoksille tai -tarkennuksille tarvetta kehityksen mukanaan tuomien uusien vastuukysymyksen vuoksi. On tärkeää, että tuotevastuudirektiivin soveltuvuutta koskevat kysymykset ovat selviä myös uudenlaisten digitaalisten tuotteiden osalta. Suomen kannan mukaisesti on kuitenkin tunnistettava, että tuotevastuudirektiivi on pääosin toiminut hyvin, joten on tärkeää, että mahdollisia muutoksia direktiiviin tehdään harkitusti.

Suomen Yrittäjät yhtyy Suomen kantaan siitä, että puhtaasti aineettomia digitaalisia sisältöjä ja palveluja ei tulisi sisällyttää tuotevastuudirektiivin soveltamisalaan. Direktiivin tulisi jatkossakin koskea vain irtaimia esineitä, ei aineettomia sisältöjä. On perusteltua, että tuotevastuu kattaa digitaalisia elementtejä sisältävät tavarat, kun digitaalinen tuote toimitetaan aineellisen tuotteen kanssa. Sen sijaan tilanteissa, joissa digitaalinen tuote toimitetaan erillään ja mahdollisesti liitetään myöhemmin aineelliseen tuotteeseen, valmistajan voi olla erittäin haastavaa ennakoida syntyviä vahinkoja. Katsomme, ettei direktiivin soveltamisalaan pitäisi tuoda aineettomia digitaalisia sisältöjä, jotka aiheuttaisivat haasteita koko sääntelyn peruslogiikan kannalta.

Kun pohditaan tuotevastuusäännöksien soveltuvuutta kiertotalouden toimintoihin, on tärkeää varmistaa, etteivät vastuusääntelyn ratkaisut vaikeuta

huolto-, kunnostus- tai korvauspalvelutoimintaa. Tämä voisi vaikeuttaa kiertotalouden kannalta tärkeitä toimintoja. Katsomme, että korjatut ja kunnostetut tuotteet tulisi kuulua tuotevastuusääntelyn alaisuuteen ainoastaan, jos korjauksen tai kunnostuksen johdosta lopputuloksena kyse on kokonaan uudesta tuotteesta, joka tuodaan markkinoille. Suomen Yrittäjät yhtyy tältä osin Suomen kantaan ja korostaa, että kiertotaloutta koskevien mahdollisten muutosten ongelmana on, että markkinoille tuotavien tuotteiden sijaan tuotevastuusääntely laajentuisi koskemaan myös palveluita, kuten korjaus- tai kunnostuspalveluita.

Suomen Yrittäjät katsoo, ettei korvattavia vahinkolajeja pitäisi lisätä direktiivin soveltamisalaan. Aineettomien vahinkojen korvaaminen ei sovellu tuotevastuudirektiivin soveltamisalaan ja näitä korvauslajeja koskevat kysymykset voidaan jatkossakin ratkaista kansallisella tasolla. Suomen Yrittäjät yhtyy myös Suomen kantaan siltä osin, etteivät korvausoikeuden vanhentumiseen sekä korvattavan vahingon vähimmäismäärän ole tarpeellista tehdä muutoksia.

Suomen Yrittäjät painottaa, että yhtenäiset EU-tason ratkaisut ovat tärkeitä tekoälyn vastuunsääntelyn osalta. Pirstaleinen sääntelykenttä aiheuttaisi yrityksille hallinollista taakkaa ja vaikeuttaisi yritysten rajat ylittävää kaupankäyntiä. Yrityksille olisi hyvin haitallista, että liiketoimintamalleja pitäisi mukauttaa vaihtelevien kansallisten vastuusääntöjen mukaan.

Tekoälyn vastuusääntelyn osalta on huomattava, että kehittäjä tai markkinoille saattaja on usein eri taho, kuin sitä liiketoiminnassaan tai muuten hyödyntävä toimija. Vastuun jakautumista on tarkennettava tekoälyohjelmiston kehittäjän, sitä liiketoiminnassaan hyödyntävän ja sen loppukäyttäjän välillä. Epäselvästä tai epätasapainoisesta vastuunjaosta juontuva epävarmuus voi hidastaa tekoälyn käyttöönottoa erityisesti pk-yrityksissä.

On tärkeää, että vastuusäännöt määritellään siten, että ne lisäävät pk-yritysten mahdollisuuksia hyödyntää tekoälyä liiketoiminnassaan. On myös varmistettava, ettei tekoälyä koskeva vastuusääntely muodostu liian ankaraksi, sillä tämä voisi haitallisesti muodostua jarruksi uusille tekoälyinnovaatioille.

Kunnioittavasti

Suomen Yrittäjät

Karoliina Katila
asiantuntija